ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК ОСНОВА ЛЕГІТИМНОСТІ ПРАВОЗАСТОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Роман Володимирович КОРЧЕНЮК,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

Справедливість є фундаментальним етичним і правовим принципом, що слугує основою для побудови довіри між державою та суспільством. Легітимність правозастосовчої діяльності органів державної влади залежить не лише від формального дотримання законів, а й від їх сприйняття як справедливих з боку громадян. Цей принцип відіграє вирішальну роль у зміцненні соціальної стабільності, збереженні правопорядку та забезпеченні дотримання прав і свобод людини.

Принцип справедливості є одним із ключових орієнтирів у правозастосовчій діяльності, оскільки визначає етичні та правові основи функціонування органів державної влади. Справедливість виступає не лише як моральний ідеал, але й як практична вимога, що забезпечує відповідність дій державних органів нормам права та очікуванням суспільства. У цьому контексті важливо розуміти, що справедливість є багатогранним явищем, яке охоплює низку аспектів, включно з рівністю перед законом, пропорційністю дій влади та дотриманням основоположних прав людини. Особливе значення у правозастосовчій практиці має незалежність і неупередженість органів влади. Ці принципи гарантують об'єктивність у прийнятті рішень, що є необхідною умовою для забезпечення справедливості. Відхилення від цього принципу може призвести до суб'єктивізму, упередженості або навіть зловживань владою, що, у свою чергу, знижує рівень довіри громадян до державних інституцій. Успішна реалізація справедливості у правозастосуванні передбачає уникнення будь-яких форм дискримінації чи нерівного ставлення до учасників правових відносин, що дозволяє зберегти баланс між захистом інтересів окремої особи та суспільства в цілому. Іншим важливим аспектом справедливості є її контекстуальний характер, що враховує індивідуальні обставини кожної конкретної справи. Цей підхід відображає прагнення до гуманізму у правозастосуванні, коли рішення ухвалюються з урахуванням не лише формальних правових норм, але й соціально-психологічних, економічних та моральних факторів[1]. Наприклад, у кримінальному судочинстві це може проявлятися у визначенні виду та розміру покарання, що відповідає тяжкості правопорушення, рівню суспільної небезпеки діяння та індивідуальним характеристикам правопорушника, включаючи його поведінку після вчинення злочину.

На нашу думку, справедливість у правозастосовчій діяльності також означає визнання прав і свобод людини як найвищої цінності, що потребує захисту. Рішення органів державної влади повинні бути спрямовані на відновлення порушених прав, компенсацію завданої шкоди та недопущення порушень у майбутньому. Таким чином, принцип справедливості забезпе-

© Корченюк Р. В., 2021

чує зв'язок між формальними нормами права та їхнім реальним застосуванням, перетворюючи правозастосовчу діяльність на інструмент соціальної гармонії та взаємної довіри між державою та суспільством.

Легітимність державної влади є основоположним чинником, що визначає стабільність суспільства і рівень довіри громадян до державних інституцій. Вона базується не лише на формальній відповідності закону, але й на сприйнятті діяльності органів влади як морально виправданої та справедливої. Принцип справедливості у цьому контексті виступає своєрідним містком між законністю та етичністю державних рішень. Для того щоб забезпечити цей баланс, органи державної влади мають орієнтуватися на загальнолюдські цінності, такі як повага до гідності особи, рівність, доброчесність та відповідальність[2]. Реалізація принципу справедливості вимагає, щоб усі процедури були прозорими, передбачуваними і зрозумілими для громадян. Це означає, що кожне рішення має бути належно обґрунтованим, викладеним у доступній формі і піддаватися контролю через механізми судового та громадського оскарження. Публічність процедур є важливим фактором, який забезпечує відкритість діяльності органів влади, створюючи умови для взаємної довіри між громадянами та державою. Особливе значення для легітимності має підзвітність органів влади. Кожне їхнє рішення повинно відповідати встановленим стандартам, бути етичним і враховувати інтереси як окремої особи, так і суспільства в цілому. Підзвітність передбачає не лише надання пояснень щодо прийнятих рішень, але й готовність влади виправляти помилки, якщо вони були допущені. Це є важливим проявом дотримання справедливості та поваги до прав громадян. Ключову роль у реалізації принципу справедливості відіграє також правова освіта населення. Підвищення рівня правової культури сприяє кращому розумінню громадянами своїх прав і обов'язків, що створює умови для їх активної участі у взаємодії з державними органами[3]. Освічені громадяни здатні більш ефективно захищати свої права, а також критично оцінювати діяльність державних інституцій, що стимулює останні до дотримання принципів справедливості у своїй роботі.

На практиці реалізація принципу справедливості означає, що дії органів державної влади повинні відповідати очікуванням суспільства щодо етичної поведінки, захисту прав і дотримання балансу між інтересами різних соціальних груп. Це вимагає постійного вдосконалення механізмів правозастосування, розробки прозорих і чітких процедур, а також формування культури взаємоповаги між громадянами та державою. Лише за таких умов справедливість стає реальним фундаментом для легітимності влади та забезпечує довгострокову стабільність у суспільстві.

Отже, принцип справедливості є невід'ємною складовою легітимності правозастосовчої діяльності органів державної влади. Його дотримання гарантує довіру громадян до держави, сприяє зміцненню соціальної стабільності та забезпечує дотримання основних прав і свобод. У сучасному суспільстві реалізація цього принципу вимагає балансу між формальним дотриманням правових норм та їх етичним і моральним обґрунтуванням. Органи державної влади повинні забезпечувати прозорість, підзвітність і гуман-

© Корченюк Р. В., 2021

ність своїх рішень, що створює основу для довіри та взаємодії між державою та громадянами.

Список використаних джерел:

1. Гетманець О. П. Принцип правовладдя у бюджетних відносинах України. *Проблеми цивільного права та процесу*. МВС України. Харків. ХНУВС. 2018. С. 77 -79.

2. Зіноватний В. В. Принципи правового регулювання захисту прав працівників від незаконного звільнення. *Юридична наука*. 2019. № 5 (95), т. 2. С. 97-103.

3. Калєніченко Л. І. Змістова характеристика загальноправових принципів юридичної відповідальності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 3. С. 20-23. Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3_2017/5.pdf.

© Корченюк Р. В., 2021